

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกยุคแห่งความรู้ (Knowledge – based Society) ที่มีความรู้ความสามารถของกำลังคนและภูมิปัญญาของประเทศ นับเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประเทศ ในการแข่งขันกับนานาประเทศได้ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลกหันมาให้ความสำคัญกับการศึกษา ในฐานะกลไกหรือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพกำลังคน สังคมและประเทศ ประเด็นสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาต่างมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพเป็นสำคัญ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา [สมศ.], 2547, หน้า 3) และเนื่องจากความแปรปรวนและการปรับเปลี่ยนสภาพสภาวะทางเศรษฐกิจของโลกที่มีผลกระทบมาจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ อาทิเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการคมนาคม เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการคาดการณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในอีก 20 ปี ถึง 30 ปีข้างหน้า (Kotter, 1996) พัฒนาการที่อยู่เหนือความสามารถในการคาดการณ์ของเทคโนโลยีและสภาพความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจ โลกในยุคปัจจุบันได้ส่งผลกระทบไปยังวงการอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน และแน่นอนที่สุด ย่อมส่งผลถึงวงการศึกษาด้วย โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) กับวงการศึกษามิว่าจะเป็นผู้ปกครอง ผู้จ้างงาน หรือสื่อมวลชน ได้เริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของระบบการศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชนหลายประการ เช่น ความคุ้มค่าในการลงทุนทางการศึกษา ความโปร่งใสที่สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ ความสามารถในการบริหารจัดการ ความเหมาะสมของหลักสูตร และควมมีมาตรฐานในระดับสากลของผลผลิตทางการศึกษา แนวคิดดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในระบบการศึกษาเป็นอย่างมากในหลายประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา” (ชลัช จงสืบทพันธ์, 2545, หน้า 1)

นับตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ในปี 1990 เป็นต้นมา เป็นทศวรรษที่ทั่วโลกกล่าวถึงและให้ความสำคัญกับคำว่า “คุณภาพ” กันมากทั้งในด้านธุรกิจ อุตสาหกรรม รวมทั้งด้านการศึกษา ด้วย โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งคุณภาพที่กล่าวถึงจะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา (Frazer, 1992, p. 9; Tovey, 1994, p. 2; Harman, 1996, p. 6) และการประกันคุณภาพการศึกษานี้เป็นมาตรการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่ทั่วโลกให้ความสนใจ และจะยังคงให้

ความสำคัญต่อไปอย่างน้อยในช่วงระหว่าง 10 ปีแรกของทศวรรษที่ 21 (Viniennee, 2001, p. 425) ในศตวรรษที่ 21 สังคมจะคาดหวังความเป็นเลิศ และการ “ใช้ประโยชน์ได้” ขององค์ความรู้ และกำลังคนที่สถาบันอุดมศึกษาจะผลิตออกมานั้น สังคมจะตรวจสอบ การทำงานของ สถาบันอุดมศึกษาอย่างเข้มข้น เพื่อดูว่าเงินที่จ้างให้สถาบันอุดมศึกษาไปทำงานนั้นได้งานคุ้ม หรือไม่เพียงใด (อมรวิรัช นาคทรพร, 2543, หน้า 21)

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับสูงที่มุ่งพัฒนาคนเพื่อเข้าสู่วิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ รวมทั้งมุ่งเน้นที่จะพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นฐานสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถทางวิชาการตลอดจนการพัฒนาและถ่ายทอด เทคโนโลยีระดับสูงให้กับประเทศ ในระยะที่ผ่านมาสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนในประเทศไทยได้รับบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับบ้านเมือง และเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทในการชี้นำสังคมมาโดยตลอด สังคมทั่วไปได้ให้การยอมรับและให้ความสำคัญกับสถาบันอุดมศึกษาว่าเป็นสถาบันหลักของประเทศที่ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ สามารถสั่งหาได้ เมื่อมีปัญหาต้องแก้ด้วยวิชาการและปัญญา ความคาดหวังของสังคมและความรับผิดชอบในการกิจที่มีอยู่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างครบถ้วนและรักษาความเชื่อมั่นศรัทธาของสังคมให้คงอยู่ตลอดไป (ทบทวนมหาวิทยาลัย, 2541, หน้า 1)

การพัฒนากำลังคนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) ที่สำคัญให้มีคุณภาพนั้น ถือว่าเป็นปัจจัยหรือกลยุทธที่สำคัญของการพัฒนา กล่าวคือ ต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือกำลังคนนี้ให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นยังเน้นพัฒนาส่งเสริมให้มีการอบรมสัมมนา มีการพัฒนาโดยช่วยเหลือในด้านสวัสดิการและด้านการเงินเป็นต้น (Chadwick, 1996, p. 23) ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้น นักการศึกษาได้นำแนวคิดเชิงอุตสาหกรรม ที่เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะสถาบันอุดมศึกษามุ่งพัฒนาความเป็นเลิศด้านคุณภาพทางวิชาการ คือบัณฑิตที่จบการศึกษาออกไป รวมทั้งเน้นความเป็นเลิศขององค์ประกอบในการผลิตบัณฑิตต่าง ๆ ดังที่บาร์เน็ตต์ (Barnett, 1994, pp. 18 – 19) ได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดมุ่งสู่คุณภาพของการผลิตบัณฑิตไว้ 4 ประการคือ 1) เป็นแหล่งผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ 2) เป็นแหล่งฝึกอบรมวิจัย 3) เป็นแหล่งที่มีประสิทธิภาพในการจัดการฝึกอบรม 4) เป็นแหล่งที่ให้โอกาสศึกษาได้ตลอดชีวิต จากกรอบแนวคิดสำหรับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีทิศทางมุ่งสู่คุณภาพใน 4 ประการดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษาได้นำมาเป็นกรอบปรัชญาในการจัดการศึกษา อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นระบบที่รวมของการบริหารคุณภาพทางวิชาการทั้งมวล (Total Academic Quality Management) โดยมีนักศึกษา

ที่เข้าสู่ระบบการศึกษาเป็นวัตถุดิบป้อนเข้า (Input) โดยป้อนเข้าสู่ระบบหรือกระบวนการผลิต (Process or Throughput) และกระบวนการผลิตดังกล่าวต้องมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐานเดียวกันกับเกณฑ์มาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ เมื่อผ่านกระบวนการผลิตคือ จบการศึกษาออกไปแล้ว ก็เป็นผลผลิตเช่นเดียวกับผลผลิตออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรม (Output) ซึ่งมีการบริหารจัดการในด้านคุณภาพ (Quality Management) เป็นอย่างดี มีการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ในทุกขั้นตอนของการผลิต มีการตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) อย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงมุ่งเน้นจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ และอยู่ภายใต้กรอบกำหนดหรือกลไกมาตรฐานทางวิชาการซึ่งนำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา

สำหรับในประเทศไทยทบวงมหาวิทยาลัย (ปัจจุบันคือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา: สกอ.) ได้ดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษามาตั้งแต่มีการก่อตั้งทบวงมหาวิทยาลัย แต่การดำเนินการดังกล่าวเน้นที่การควบคุมคุณภาพของหลักสูตรเป็นสำคัญ โดยยังมีได้มีระบบควบคุมคุณภาพให้ครบทุกภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา จึงได้มีแนวคิดในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาที่พิจารณาครอบคลุมในทุกภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา และเริ่มมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ พ.ศ. 2537 แต่ความพยายามในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพได้บังเกิดผลทางนิตินัยที่สำคัญยิ่งเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่แล้ว ยังส่งผลให้สถาบันการศึกษาทุกระดับจะต้องจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น ดังปรากฏในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา “มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” “มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก” (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542, หน้า 24 - 25)

ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดทำประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2545 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

ตามองค์ประกอบคุณภาพ 9 ด้าน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำระบบประกันคุณภาพภายในของสถาบัน ซึ่งองค์ประกอบคุณภาพทั้ง 9 ด้าน จะครอบคลุมภารกิจหลักทั้ง 4 ประการของสถาบันอุดมศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2546, หน้า 15 - 16)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด 5 ที่ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 31 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา โดยในมาตรา 34 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน้าที่พัฒนาเสนอมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาเพื่อใช้เป็นกลไกระดับกระทรวง ระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษาและระดับหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาการอุดมศึกษาต่อไป และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหมวด 6 มาตรา 47 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาทุกระบบการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาได้คำนึงถึงมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวบ่งชี้ภายใต้องค์ประกอบคุณภาพ 9 ด้านที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 ทั้งยังสัมพันธ์กับมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอื่น ๆ รวมถึงกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งเป้าหมายไปยังการพัฒนาผลผลิตทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่คาดหวัง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551, หน้า 1 - 2)

หลังจากคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 5 และมาตรา 7 วรรคสอง โดยสาระสำคัญเกี่ยวกับระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของกฎกระทรวงฉบับนี้ยังคงไว้ตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัยฯ ฉบับ พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมให้มีคณะกรรมการชุดหนึ่งคือคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา เรียกโดยย่อว่า “ค.ป.อ.” มีหน้าที่กำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ

ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ระดับอุดมศึกษา วางระเบียบออกข้อบังคับและประกาศที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนมีหน้าที่เสนอแนะวิธีการตรวจสอบและ ประเมินผลระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของแต่ละสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษา

การดำเนินการในการประกันคุณภาพการศึกษาได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนในปี การศึกษา 2550 สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาได้ กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งในระดับอุดมศึกษา ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ภายใต้ตัว บังชี้ 9 องค์ประกอบ โดยเป็นตัวบังชี้ทั่วไป 39 ตัวบังชี้ และตัวบังชี้เฉพาะ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษา สามารถเลือกใช้ตามจุดเน้นของสถาบัน โดยการแบ่งกลุ่มสถาบันยึดตามนิยามของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นกลุ่มคือ กลุ่มผลิตบัณฑิต กลุ่มผลิตบัณฑิตและวิจัย กลุ่มผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม และกลุ่มผลิตบัณฑิตและพัฒนา ศิลปวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2550, หน้า 15) และในตัวบังชี้ทั่วไปใน องค์ประกอบที่ 9 ข้อ 9.2 ได้กำหนดให้มีระบบและกลไกการให้ความรู้และทักษะด้านการประกัน คุณภาพแก่นักศึกษา ซึ่งตัวบังชีนี้เป็นเรื่องใหม่ที่สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการดำเนินการถ่ายทอด องค์ความรู้ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพของ สถาบันให้มีความเข้มแข็ง รวมทั้งจัดระบบให้ทุกกิจกรรมหรือโครงการของนักศึกษามีการประกัน คุณภาพทุกกิจกรรมหรือโครงการ ด้วยเหตุนี้นักศึกษาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อ สถาบันอุดมศึกษา ในฐานะผู้รับบริการและเป็นผลผลิตที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา อีกทั้งเป็น พลังสำคัญในการผลักดันให้งานประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น นักศึกษาจึงควรเข้ามามีบทบาทในการเป็นส่วนสนับสนุนและส่งเสริมให้การประกันคุณภาพ การศึกษาของสถาบันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การที่จะพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการให้ความรู้เฉพาะด้านนั้น สามารถทำได้หลายวิธี แต่เนื่องจากการให้ความรู้และทักษะ การประกันคุณภาพเพื่อให้บังเกิดผลตามตัวบังชี้ที่ 9.2 เป็นนโยบายเร่งด่วน ซึ่งหากจัดการให้ความรู้ ในหลักสูตรเหมือนการเรียนการสอนทั่วไป อาจจะไม่ทันเหตุการณ์ ดังนั้นวิธีการหนึ่งคือ การฝึกอบรม น่าจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ เพราะเป็นการจัดการศึกษาให้เกิดขึ้นกับคนกลุ่มหนึ่ง ในองค์กร โดยจัดการศึกษาให้กับคณะของบุคคลภายใต้ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่ต้องการให้เกิดขึ้น ไม่จัดให้กว้างขวางเหมือนกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทั่วไป นอกจากนั้นการฝึกอบรมยังมี จุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดการพัฒนา ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้

ความเข้าใจในสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรม การพัฒนาทักษะและพัฒนาเจตคติ ความรู้สึกรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติงาน ในเรื่องเฉพาะหรือได้กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (อมร รักษาสัตย์ และโสรัจ สุจริตกุล, 2524, หน้า 293)

ความรู้ด้านการประกันคุณภาพเป็นความรู้เฉพาะด้านที่ควรส่งเสริมให้มีขึ้นกับนักศึกษา ยุคใหม่ ที่จะนำเอาระบบการประกันคุณภาพไปใช้กับการทำกิจกรรมนักศึกษา หรือกับการทำงานต่อไปในอนาคต ประกอบกับระบบการประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ฝึกฝนให้นักศึกษามีระเบียบแบบแผนที่ดีในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ซึ่งในปัจจุบันยังขาดหลักสูตรที่เป็นแนวทางที่จะพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้และทักษะการประกันคุณภาพ ดังนั้นจึงเห็นว่าควรพัฒนาหลักสูตรขึ้นเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะด้านประกันคุณภาพให้กับนักศึกษา เพื่อเป็นการสนองตอบนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาให้กับนักศึกษา เพราะหากไม่ดำเนินการเรื่องดังกล่าว ก็จะส่งผลต่อการประเมินคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาด้วย เนื่องจากเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งในการประเมินคุณภาพภายในระดับสถานศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งหากมีหลักสูตรดังกล่าวเกิดขึ้น จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษามีแนวทางในการพัฒนานักศึกษา และผ่านการประเมินคุณภาพในตัวบ่งชี้ข้อที่ 9.2 ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วย

สำหรับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรนั้น มีนักการศึกษาได้ออกแบบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายแนวทาง แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบา (Taba) ในการจัดทำร่างหลักสูตร ซึ่งได้อธิบายขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรไว้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 7 ขั้นตอน และในการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฉบับร่างก่อนนำไปใช้ก็เลือกใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลักสูตรของปุยซองค์ (Puissance Analysis) ในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรที่สร้างขึ้นเนื่องจากเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการประเมินคุณภาพหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ และเนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้เป็นหลักสูตรฝึกอบรมดังนั้นจึงประยุกต์ใช้แนวการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ เนื่องจากให้ความสำคัญกับการกำหนดจุดมุ่งหมาย เพราะหลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) พัฒนาทักษะ (Skill) และเปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude) ซึ่งการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจึงเป็นสิ่งที่สำคัญจึงได้นำแนวคิดของไทเลอร์มาประยุกต์ในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษา และดูแลงานประกันคุณภาพจึงเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาหลักสูตร

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาเสริมสร้างความรู้และทักษะการประกันคุณภาพแก่นักศึกษา ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป ให้มีความรู้ความเข้าใจต่อการประกันคุณภาพอันจะส่งผลต่อคุณภาพของบัณฑิต ที่จะนำเอาความรู้ในการประกันคุณภาพไปใช้กับกิจกรรมนักศึกษา การทำงานในอนาคต และเพื่อให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของคุณภาพ และผลักดันให้เป็นสังคมที่เน้นวัฒนธรรมคุณภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะการประกันคุณภาพสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้เป็น 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นจะมีความรู้ และทักษะการประกันคุณภาพในเชิงปฏิบัติได้จริง และปลูกจิตสำนึกในการทำงานที่จำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพ และนำเอาความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนางานที่จะดำเนินในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะการประกันคุณภาพให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อตอบสนองเจตนารมณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba) และไทเลอร์ (Tyler) ในการพัฒนาร่างหลักสูตร ในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่าง ใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลักสูตรของปุยซองค์ (Puissance Analysis) ส่วนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนั้น มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม 3) การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งเป็นประเภทการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะเรื่อง
2. เนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม เป็นเนื้อหาที่ผู้วิจัย สรุปลงได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมากำหนดเป็น โครงร่างเนื้อหาการฝึกอบรม มีทั้งหมด 9 หน่วย ประกอบด้วย คุณภาพนั้นสำคัญไฉน โลกยุคใหม่ใส่ใจคุณภาพ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตัวบ่งชี้คุณภาพและเกณฑ์ประเมินคุณภาพ เรียนรู้การประกันคุณภาพสู่โครงการ/ กิจกรรมนักศึกษา บทบาทของ

นักศึกษากับการประกันคุณภาพ เครือข่ายโยงใยใส่ใจพัฒนาคุณภาพ ระบบการประกันคุณภาพ ภายในองค์กรนักศึกษา/ สโมสรนักศึกษา และการเขียนรายงานการประเมินตนเอง

3. ในการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ขอบเขตของการศึกษาเป็นนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะการประกันคุณภาพ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย 4 ตอนคือ ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม ตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม

1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาข้อมูลที่เป็น จำเป็น สำหรับการสร้าง หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็น และวิเคราะห์ปัญหาและ ความต้องการจำเป็น โดยการศึกษา นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กฎ กระทรวงฯ ว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 การสอบถามความต้องการของคณะวิชาในการพัฒนาคุณภาพนักศึกษา การศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ของนักศึกษาในการประกันคุณภาพ และการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ องค์ประกอบคุณภาพของการฝึกอบรม

1.2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง การร่างหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งมี 2 ส่วนคือ การสร้างโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม การประเมิน ความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร

1.3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง การนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับ กลุ่มเป้าหมาย โดยการศึกษานำร่องหลักสูตรในสถานการณ์จริง และการทดลองใช้หลักสูตรกับ กลุ่มตัวอย่าง

1.4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การนำเอาผลที่ได้จาก การทดลองใช้หลักสูตร โดยมีการประเมินผลหลักสูตรเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำมา ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์

2. หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ การประกันคุณภาพสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างและพัฒนาขึ้นตามกระบวนการ สร้างและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม มีโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย ความเป็นมาของ การฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม หัวข้อการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อ

การฝึกอบรม การวัดและประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ 9 หน่วย แต่ละหน่วยมีโครงสร้าง ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการฝึกอบรม กระบวนการจัดการฝึกอบรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม

3. การประกันคุณภาพ หมายถึง กระบวนการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นว่างานหรือกิจกรรมนั้นมีคุณภาพ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการดำเนินการประกันคุณภาพสำหรับ โครงการ/ กิจกรรมของนักศึกษา

4. ความรู้ หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ที่เพิ่มพูนขึ้นจากการฝึกอบรมซึ่งเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. ทักษะ หมายถึง ความสามารถในการนำการประกันคุณภาพ ไปใช้กับกิจกรรม นักศึกษาที่นักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ โดยเน้นการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินการปฏิบัติ การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนักศึกษา

6. เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกชื่นชอบหรือไม่ชอบ การตระหนักและเห็นคุณค่า ต่อกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ตลอดจนกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้และทักษะ การประกันคุณภาพ และเห็นว่าการประกันคุณภาพมีประโยชน์ มีคุณค่า ซึ่งวัดได้จากแบบวัดเจตคติต่อการประกันคุณภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ